

NINUȘA ERCEANU
AURELIA ILIAN
ȘT. M. ILINCA

Limba și Literatura Română

pentru clasa a VIII-a

INSTRUIRE ȘI EVALUARE

Evaluare curentă

Cuvânt înainte	5
Partea întâi. UNITĂȚI DE PREGĂTIRE	7
Unitatea 1	7
<i>Balada populară. Interferența genurilor MIORIȚA • Componenta vocabularului. Caracterul latin al limbii române. Dublete etimologice. Dublete lexicale. Etimologie populară • Cererea</i>	
Unitatea 2	13
<i>Lirica populară: DOINA • Familia lexicală. Derivare cu sufixe. Derivare cu prefixe. Derivare parasintetică • Invitația</i>	
Unitatea 3	18
<i>Lirica cultă: DORINȚA (Mihai Eminescu) • Procedee de compunere a cuvintelor: prin alăturare (parataxa, juxtapunerea), prin contopire (subordonarea), prin abreviere (prescurtarea) • Scrisoarea amicală</i>	
Unitatea 4	22
<i>Lirica erotică/filozofică: DEPARTE SUNT DE TINE... (Mihai Eminescu) • Sufixoide. Prefixoide. Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea) • Telegrama</i>	
Unitatea 5	26
<i>Modalități lirice. Starea de poezie: PESTE VÂRFURI (Mihai Eminescu) • Arhaisme. Regionalisme. Termeni tehnici. Termeni științifici • Felicitarea</i>	
Unitatea 6	30
<i>Lirica elegiacă: FÂNTÂNA (Alexandru Macedonski) • Neologismele. Împrumuturile. Rolul neologismelor în dezvoltarea sinonimiei. Calculul lingvistic • Curriculum vitae</i>	
Unitatea 7	35
<i>Lirica descriptiv-simbolică: BALUL POMILOR (Dimitrie Anghel) • Cuvinte monosemantice. Cuvinte polisemantice. Sensul cuvintelor. Sens propriu. Sens figurat. Omonime • Procesul-verbal</i>	
Unitatea 8	40
<i>Lirica filozofică de tip program poetic: SONET (Octavian Goga) • Sinonime. Antonyme. Paronime. Pleonasm. Tautologie. Jargon. Argou • Adeverința</i>	
Unitatea 9	47
<i>Lirica descriptivă: PASTEL (George Coșbuc) • Vocală. Semivocală. Consoană. Diftong. Triftong. Hiat. Transcriere fonetică • Delegația</i>	
Unitatea 10	51
<i>Lirica descriptiv-portretistică: DĂSCĂLIȚA (Octavian Goga) • Despărțirea în silabe. Dificultăți ale despărțirii în silabe. Accentul • Știrea</i>	
Unitatea 11	56
<i>Balada populară: TOMA ALIMOȘ • Text. Enunț. Propoziție. Frază • Afis publicitar</i>	
Unitatea 12	62
<i>Epica în proză. Legenda populară: MONASTIREA ARGEȘULUI • Relații sintactice. Mijloace de realizare a raporturilor sintactice • Anunțul publicitar</i>	

Unitatea 13	71
Romanul: <i>BALTAGUL</i> (Mihail Sadoveanu) • Tipuri de propoziții • Memoriul de activitate	
Unitatea 14	76
Romanul: <i>BALTAGUL</i> (Mihail Sadoveanu) • Cuvinte incidente. Construcții (expresii) incidente. Propoziții incidente. Fraze incidente. Anacolutul	
Unitatea 15	81
Epica în proză: <i>GURA SATULUI</i> (Ioan Slavici) • Predicatul. Propoziția subordonată predicativă • Mandatul telegrafic	
Unitatea 16	88
Nuvela: <i>POPA TANDA</i> (Ioan Slavici) • Subiectul. Propoziția subordonată subiectivă • Scrisoarea de mulțumire	
Unitatea 17	94
Proza fantastică: <i>LA HANUL LUI MÂNJOALĂ</i> (I.L. Caragiale) • Atributul. Propoziția subordonată atributivă • Recomandarea	
Unitatea 18	101
Romanul: <i>MARA</i> (Ioan Slavici) • Complementul direct. Propoziția subordonată completivă directă • Cartea poștală	
Unitatea 19	108
Povestirea: <i>POVESTE (IMITAȚIE)</i> (I.L. Caragiale) • Complementul indirect. Propoziția subordonată completivă indirectă. Complementul de agent • Prospectul (Instrucțiunile)	
Unitatea 20	115
Poezia romantică: <i>SCRISOAREA III</i> (Mihai Eminescu) • Complement circumstanțial de loc. Propoziția subordonată circumstanțială de loc	
Unitatea 21	121
Proza memorialistică. Monografia artistică: <i>AMINTIRI DIN COPILĂRIE</i> (Ion Creangă) • Complementul circumstanțial de timp. Propoziția subordonată circumstanțială de timp • Biletul	
Unitatea 22	126
Nuvela realistă: <i>ÎN VREME DE RĂZBOI</i> (I.L. Caragiale) • Complementul circumstanțial de mod. Propoziția subordonată circumstanțială de mod • Alocuțiunea	
Unitatea 23	132
Textul dramatic. Comedia clasică: <i>O SCRISOARE PIERDUTĂ</i> (I.L. Caragiale) • Complementul circumstanțial de cauză. Propoziția subordonată circumstanțială de cauză • Jurnalul	
Unitatea 24	141
Textul dramatic. Comedia-parabolă: <i>CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA</i> (I.L. Caragiale) • Complementul circumstanțial de scop. Propoziția subordonată circumstanțială de scop • Foaia de depunere	
Unitatea 25	148
Textul dramatic. Cânticele comice: <i>CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE</i> (Vasile Alecsandri) • Propoziția circumstanțială condițională • Relatarea	
Unitatea 26	152
Textul dramatic. Comedia: <i>O NOAPTE FURTUNOASĂ</i> (I.L. Caragiale) • Propoziția subordonată concesivă • Toastul	

Unitatea 27	156
<i>Poemul romantic: LUCEAFĂRUL (Mihai Eminescu) • Propoziția circumstanțială consecutivă • Discursul</i>	
Unitatea 28	160
<i>Schița. Interferența genurilor: BACALAUREAT (I.L. Caragiale) • Semnele de punctuație (virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de dialog linia de pauză, parantezele, punctele de suspensie, cratima, semnul exclamării, semnul întrebării, punctul). Semnele de ortografie (cratima, punctul, apostroful) • Discursul</i>	
Unitatea 29-38	166
<i>Evaluare</i>	
Partea a doua. SUBIECTE PENTRU PERFORMANȚĂ ȘCOLARĂ ȘI OLIMPIADE	187
Partea a treia. INFORMAȚII. SUGESTII. REZOLVĂRI	209

UNITĂȚI DE PREGĂTIRE

unitatea de pregătire

1

1. Balada populară. Interferența genurilor: MIORIȚA
2. Componenta vocabularului. Caracterul latin al limbii române. Dublete etimologice. Dublete lexicale. Etimologie populară
3. Cererea

1. BALADA POPULARĂ. INTERFERENȚA GENURILOR: MIORIȚA

Citește cu atenție textul următor:

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei.
Unu-i Moldovan,
Unu-i Ungurean
Și unu-i Vrâncean.
Iar cel ungurean
Și cu cel Vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel Moldovan
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe
Măndre și cornute,
Și câni mai bărbați!...
Dar cea mioriță
Cu lână plăviță
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
„— Mioriță laie,

Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță mioară?”
„— Drăguțule bace!
Dă-ți oile-ncoace
La negru zăvoi,
Că-i iarba de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câne
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vreau să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel Vrâncean!”
„— Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să-i spui lui Vrâncean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape

Aice pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stânii
Să-mi aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când a bate
Prin ele-a răzbate
Ș-oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor,
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și pălținași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări,

Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
Cu brăul de lână,
Din ochii lăcrimând,
Pe câmp alergând,
Pe toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut
Mândru ciobănel
Tras printr-un inel?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustăcioara lui,
Spicul grâului;
Perișorul lui,
Pana corbului;
Ochișorii lui,
Mura câmpului!...
Tu, mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o fată de crai
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță
Să-i nu-i spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și pălținași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!...

(*** – Miorița)

A

- 1 Identifică două elemente care pot determina încadrarea textului în categoria genului epic.
- 2 Stabilește, pe baza lecturii întregii balade, natura temei și numește patru argumente în favoarea propunerii tale.
- 3 Exprimă-ți punctul de vedere, într-o compoziție de cel mult 25 de rânduri, în legătură cu situația excepțională, în care se găsește „ciobănașul” și despre atitudinea sa, dezvoltată în baladă.
- 4 Identifică și comentează, pe scurt, după o atentă împărțire a textului, motivele secundare, care se dezvoltă pe mitul fundamental al Marii Treceri și care se circumscriu temei comentate.

- 5 Sustine, într-o compunere de maximum 20 de rânduri, contaminarea/ amestecul celor trei genuri, cu cel puțin două argumente pentru definirea fiecăruia, în text.
- 6 Descifrează și explică, într-un enunț, metafora prefigurată de personajul *miorița*.
- 7 Argumentează, dezvoltând sensurile succesiunii cuprinse în structurile *Mult zice cu drag!* [...] *Mult zice duios!* [...] *Mult zice cu foc!*, particularitățile stilistice folosite pentru a susține frumusețea dramatică a descrierii *cântecului* (artei).
- 8 Selectează și comentează, într-o compunere, punctul de maximă tensiune tragică al secvenței în care se dezvoltă motivul testamentar.
- 9 Identifică versurile care, în tabloul final, indică o altă cheie de interpretare a ritualului nupțial/ interpretarea ritualului nupțial ca unul funerar.
- 10 Comentează, într-o compunere, imaginea contopirii cu natura dezvoltată în alegoria moarte – nuntă.
- 11 Realizează, într-o compunere de maximum 25 de rânduri, portretul cuplului mamă – fiu, așa cum reiese el din tabloul final al baladei.
- 12 Argumentează, în conformitate cu definiția, apartenența acestei capodopere la specia „baladă” populară.
- B
- 13 Transcrie pe o foaie de hârtie, în coloane separate, toate vocalele, consoanele și semivocalele din versul următor: *Pe-un picior de plai*.
- 14 Menționează ce parte de vorbire este cuvântul *mări*, din versul *Mări, se vorbiră*.
- 15 Scrie un sinonim pentru cuvântul *ortoman*, menționând categoria lexical-semantică, în care se încadrează.
- 16 Analizează sintactic și morfologic cuvintele subliniate din textele:
- Pe l-apus de soare*
Ca să mi-l omoare.
 - Cine mi-au văzut*
Mândru ciobănel.
 - Dă-ți oile-ncoace*
La negru zăvoi.
- 17 Menționează raportul sintactic dintre următoarele propoziții, reliefând modalitatea de realizare:
- Unu-i Moldovan*
Unu-i Ungurean
Și unu-i Vrancean.
- 18 Explică folosirea cratimei din structura *Pe l-apus de soare*.

2. COMPONENTA VOCABULARULUI CARACTERUL LATIN AL LIMBII ROMÂNE DUBLETE ETIMOLOGICE – DUBLETE LEXICALE ETIMOLOGIE POPULARĂ

C

- 19** Grupează cuvintele de mai jos, după criteriul etimologic, prin rescriere: *pâine, belșug, efect, caligrafie, buză, Argeș, cafea, computer, fin, greu.*

Cuvinte moștenite:

Împrumuturi:

- 20** Exemplifică, prin completarea spațiilor punctate, categoriile de cuvinte din vocabularul fundamental:

Obiecte uzuale:

Acțiuni și stări:

Grade de rudenie:

Alimente și băuturi:

Părți ale corpului omenesc:

Culori:

Păsări și animale:

Arbori și fructe:

Zilele săptămânii sau diviziuni ale timpului:

Nume de instrumente de lucru:

- 21** Alcătuește o compunere de șapte rânduri, în care să folosești cuvinte din vocabularul fundamental. Subliniază-le!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

22 Pornind de la cuvântul de origine latină *mână*, alcătuieste cinci expresii și locuțiuni.

23 Precizează categoria cuvintelor: *paharnic, monșer, laser, darling, lovele, sponsor, curechi, agie, biștari, parai, diftong*, care aparțin masei vocabularului, completând spațiile punctate:

- a. arhaisme
- b. regionalisme
- c. neologisme
- d. termeni de jargon
- e. termeni argotici/ de argou
- f. termeni tehnico-științifici

24 Menționează sensurile următoarelor expresii latinești, completând liniile punctate:

<i>Ex catedra</i>	<i>ab initio</i>
<i>ad literam</i>	<i>ad-hoc</i>
<i>alter ego</i>	<i>ad interim</i>
<i>mea culpa</i>	<i>de facto</i>
<i>veni, vidi, vici</i>	<i>de iure</i>
<i>alma mater</i>	<i>curriculum vitae</i>

25 Subliniază clișeele lingvistice din următorul text:

- *Ce mai e nou?*
- *Prost, monșer... Este o criză, mă-nțelegi, care poți pentru ca să zici, că nu se poate mai oribilă... S-a isprăvit... E ceva care poți pentru ca...*
- *Lasă, Nae, că se mai și exagerează.*

(I.L. Caragiale)

26 Menționează elementul latin, de la care s-au format următoarele dublete etimologice, completând spațiile punctate:

- a. săruta
- saluta
- b. greu
- grav
- c. piept
- pectoral
- d. cerc
- circ
- e. cărbune
- carbon

27 Scrie enunțuri prin care să evidențiezi diferența semantică a următoarelor dublete lexicale. Folosește dicționarul!

- a. fascicul – fasciculă;
- b. program – programă;
- c. grup – grupă;
- d. pendul – pendulă;
- e. final – finală.

28 Scrie trei enunțuri prin care să exemplifici fenomenul lingvistic numit etimologie populară:

-
-
-

29 Barează cu o linie cuvintele scrise incorect: *dezfrunzit*; *înbătat*; *răsunător*; *dezvoltat*; *înpădurit*; *înnoptat*; *ieșan*; *dezcreștit*; *răssuci*; *răsfrânge*.

30 Indică patru unități frazeologice, care provin din formule și clișee internaționale și explică sensul lor.

Clișee internaționale

Sensuri

a.	
b.	
c.	
d.	
e.	

31 Menționează cinci clișee internaționale, care să conțină nume proprii.

-
-
-
-
-

3. CEREREA

D

32 Scrie o cerere din partea colectivului de elevi al Școlii Nr. 141, București, membri ai cercului de teatru al școlii, către directorul Teatrului Național, în care soliciți asistență regizorală, în vederea prezentării spectacolului cu piesa „*Conu Leonida față cu reacțiunea*”, de I.L. Caragiale, în Anglia, în cadrul unui parteneriat.

Atenție la: • formula de adresare; • formula de identificare; • obiectul cererii; • motivația cererii; • formula de mulțumire; • formula de încheiere; • semnătura; • locul și data depunerii cererii; • destinatarul cererii; • limbajul folosit; • corectitudinea exprimării.

Pentru autoevaluare, rezolvă exercițiile numărul 1, 2, 6, 7, 12, 15, 23, 25, 30 notate cu 10 puncte fiecare; se acordă 10 puncte din oficiu. Succes!